

STÁTNÍ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA

TEMATICKÝ OKRUH: Archeologie pravěku až novověku

1. Hlavní fáze ve vývoji staršího a středního paleolitu: definiční rysy a rozdíly, chronologie, charakteristika jednotlivých předchůdců anatomicky moderního člověka, přehled kamenných artefaktů a technologie výroby.
2. Původ anatomicky moderních lidí (*H. sapiens*) a počátky mladého paleolitu. Popis místa původu a postup migrace do dalších částí světa. Charakteristika změn po příchodu člověka moderního typu do Evropy (artefakty, technologie, umění).
3. Kulturní skupiny mladšího paleolitu u nás. Charakteristika jednotlivých skupin a jejich vymezení (chronologie, technologie, projev osídlení).
4. Umění mladšího paleolitu. Vymezení vzniku, vývoj v průběhu jednotlivých kulturních skupin. Charakteristika jednotlivých kategorií (plastika lidská i zvířecí, rytiny, kresby ...), přehled nejdůležitějších lokalit a artefaktů.
5. Mezolit včetně jeho možného přežívání do neolitu. Vznik a šíření neolitu: přehled teorií vzniku neolitu, cesty šíření, kultury prvních zemědělců v Evropě, kontakt s mezolitiky, příklady lokalit.
6. Neolitické kultury v Čechách: geneze, chronologie, movité artefakty, lokality.
7. Kult a pohřbívání v neolitu: specifikace pohřebního ritu, doklady kultu (kult předků), rondely.
8. Neolitické domy a osady: způsob sídlení, podoba domů, struktura sídelního areálu.
9. Zemědělství v neolitu a eneolitu: vznik a podoba zemědělství, pěstované plodiny, chov domácích zvířat, artefakty, společenské aspekty.
10. Exploatace surovin v neolitu a eneolitu: přehled využívaných surovin, způsoby těžby a zpracování, obchod, příklady lokalit.
11. Válečnictví a doklady násilí v neolitu a eneolitu: definice, archeologické doklady násilí, příklady lokalit, společenské aspekty válečnictví, etnografické příklady.
12. Příčiny vzniku eneolitu: charakteristika eneolitu, hlavní rozdíly oproti neolitu, vývoj bádání.
13. Eneolitické kultury v Čechách: geneze, chronologie, typické movité artefakty, lokality.
14. Kult a pohřbívání v eneolitu: specifikace pohřebního ritu, doklady kultu, mohyly.
15. Struktura eneolitické společnosti: eneolitické komunity, hierarchizace společnosti, gender, role dětí.
16. Doba bronzová: definiční rysy, příčiny vzniku doby bronzové, vývoj sídelních forem a pohřbívání, chronologie, absolutní chronologie a kultury.
17. Artefakty a technologie doby bronzové: keramické artefakty, vývoj metalurgie a bronzové industrie.

18. Starší doba bronzová: Vznik doby bronzové, chronologie a kultury, formy sídlení, pohřební ritus.
19. Depoty bronzů v době bronzové: interpretace motivů ukládání depotů, druhové a typové složení souborů, chronologie depotů a jejich skladby, vývoj metalurgie.
20. Pohřební ritus v době bronzové: přehled vývoje pohřebních forem a zvyklostí, pohřební artefakty, regionální specifika pohřbívání.
21. Doba halštatská: chronologie, kultury, archeologické prameny.
22. Pozdní doba halštatská a starší doba laténská; archeologické prameny.
23. Doba laténská: chronologie a archeologické prameny; pohřbívání.
24. Doba laténská: sídlení a výroba.
25. Doba římská a stěhování národů; chronologie, archeologické prameny.
26. Kultura pražského typu v Čechách a na Moravě.
27. Hradiště v 8. – 10. století.
28. Pohřební praktiky v časně slovanském až středohradištním období.
29. Základní charakteristiky raně středověkého přemyslovského státu.
30. 9. století na Moravě ve světle archeologických pramenů.
31. Přehled základních artefaktů časně slovanského až středohradištního období.
32. Osídlení a vesnická sídla v 11. – 13. století.
33. Přemyslovská hradská centra a vznik měst ve 13. století.
34. Počátky šlechtických sídel (do pol. 13. stol.).
35. Sakrální stavby a pohřbívání a sakrální stavby v 10. – 13. století.
36. Technologická úroveň na sklonku raného středověku a změny ve 13. století.
37. Osídlení a vesnice pozdního středověku.
38. Opevněná vrchnostenská sídla vrcholného pozdního středověku.
39. Archeologie měst vrcholného a pozdního středověku.
40. Přehled movitých artefaktů pozdního středověku.
41. Postmedievální archeologie, možnosti výzkumu a příklady sledovaných otázek v ČR.
42. Archeologie časně novověké vesnice a osídlení.
43. Archeologie novověkého městského prostředí a výrobních areálů.
44. Archeologie konfliktů novověku (bojiště, polní opevnění a další fortifikace).
45. Přehled vybraných druhů movitých artefaktů časného novověku (kuchyňská a stolní keramika, kachle, dýmky, sklo).
46. Archeologie moderní doby – přehled vybraných témat výzkumu.

STÁTNÍ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA

TEMATICKÝ OKRUH: Archeologická teorie a metoda

1. Archeologické transformace: proces archeologizace, klasifikace transformací, kvalitativní a kvantitativní aspekty transformačních procesů, problematika intruzí a odpadových areálů.
2. Systematika archeologických pramenů (artefaktů, ekofaktů a přírodních pramenů) a jejich vlastnosti.
3. Archeologická deskripce, její realizace: role deskripce v analýze, vytváření deskriptivního systému, formální a prostorová archeologická data, archeologické informační systémy.
4. Analýza archeologických pramenů: jádro archeologické metody, pojem kontext, teoretické a metodické přístupy k terénnímu a laboratornímu výzkumu.
5. Syntéza archeologických struktur: vymezení archeologických struktur, formalizované metody zpracování (formálních i prostorových) archeologických dat.
6. Interpretace archeologických struktur: tvorba modelů a jejich úloha v archeologii, problematika analogií.
7. Události v archeologii: vymezení archeologických událostí, základní metodické kroky při studiu událostí v archeologii.
8. Hlavní myšlenky evolucionistického, kulturně historického, procesuálního a postprocesuálního paradigmatu: pojetí artefaktů, kultury a společnosti, příčiny kulturní změny.
9. Legislativní rámec archeologie v ČR.
10. Terénní archeologický výzkum – metody odkryvu a dokumentace.
11. Terénní archeologický výzkum odkryvem – druhy lokalit a typy situací.
12. Zpracování terénního archeologického výzkumu.
13. Nálezová zpráva a systém evidence lokalit.
14. Přínos, možnosti použití a zásady provádění povrchového průzkumu antropogenních tvarů reliéfu.
15. Syntetický a analytický povrchový sběr.
16. Průzkumné a dokumentační aspekty dálkového archeologického průzkumu.
17. Vymezení metody, základní pojmy, definice, cíle letecké archeologie a dálkového průzkumu.
18. Přehled, hlavní principy a oblasti využití základních geofyzikálních metod v archeologii.

STÁTNÍ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA

TEMATICKÝ OKRUH: Archeologie pohřbívání

1. Nejstarší doklady rituálního pohřbívání
2. Pohřbívání neolitu. Vedrovice a další příklady
3. Dlouhé mohyly a eneolitické svatyně předků. První pohřební monumenty v Evropě
4. Pohřbívání doby bronzové. Mohyla jako archeologický pramen, příklady
5. Pohřbívání doby železné. Hochdorf, Pazyryk a další příklady
6. Odraz společenských kategorií v pohřebním ritu
7. Paleodemografie. Věk a pohlaví, pohřbívání dětí. Infanticida
8. Kontinuita pravěkých pohřebních areálů
9. Mumie, podmínky pro zachování měkkých tkání. Přírodní faktory a balzamovací techniky
10. Antropofagie, diskutované prameny a limity výzkumu
11. Sociální aspekty středověkých pohřebišť
12. Vývoj pohřebního ritu ve středověké a novověké Evropě
13. Anatomie a antropologie lebky a zubů
14. Anatomie a antropologie postkraniální kostry
15. Metody terénní antropologie a tafonomie
16. Metody odhadu základních parametrů: věk, pohlaví, tělesná výška a hmotnost/proporce

STÁTNÍ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA

TEMATICKÝ OKRUH: Přidružené metody v archeologii

1. Nejvhodnější geofyzikální metody a způsoby průzkumu zahloubených objektů
2. Geofyzikální metody při průzkumu zdiva a dalších objektů s kamennou konstrukcí
3. Možnosti geofyzikálních metod při průzkumu výrobních objektů a areálů
4. Geofyzikální metody při průzkumu a vyhledávání dutin a nezaplňených prostor
5. Historie letecké archeologie, zákl. periodizace, historické mezníky, osobnosti
6. Současné trendy, hlavní střediska letecké archeologie v Evropě, mezinárodní projekty
7. Vizuální průzkum krajiny z nízko letícího letadla a dokumentace památek. Principy zviditelnění památek a jejich identifikace, druhy příznaků, typy objektů identifikovaných při průzkumu, technické vybavení, práce za letu, zpracování a uložení dat
8. Aplikace dat dálkového průzkumu Země v archeologii - využití leteckých měřických a družicových snímků
9. Výškopisné mapování (tvorba digitálního modelu krajiny) prostřednictvím leteckého laserového (lidarového) skenování.
10. Archeozoologie - metoda, význam pro archeologické bádání a rekonstrukci krajiny. Domestikace a historie chovu zvířat ve střední Evropě
11. Archeobotanika - metody, význam pro archeologické bádání a rekonstrukci krajiny. Domestikace a historie pěstování plodin ve střední Evropě
12. Kvartér - charakteristika , trvání, členění. metody poznávání kvartéru
13. Holocén - charakteristika, délka trvání, principy členění, lidský vliv na utváření krajiny
14. Environmentální metody sloužící k rekonstrukci změn přírodního prostředí a paleoklimatu (přehled)
15. Klimatické změny v kvartéru a jejich příčiny. Přírodovědné metody sloužící k rekonstrukci klimatu a přírodního prostředí
16. Možnosti zachování ekofaktů a přírodních faktů v závislosti na typu prostředí, sedimentů a půd. Vypovídací schopnosti makro- a mikrofosílií při studiu přírodního prostředí a při archeologickém výzkumu
17. Vývoj, pravidla a kategorie archeologického experimentu. Přínos experimentální archeologie pro vědecké poznání
18. Experimentální střediska: klasifikace, význačná centra a jejich charakteristika
19. Experimentální a zážitková archeologie. Cílený pokus, získávání zkušeností, demonstrace, vzdělávání a popularizace v archeologii

STÁTNÍ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA

TEMATICKÝ OKRUH: Památková péče

1. Archeologické dědictví jako předmět veřejného zájmu. Pozitivní i negativní přínosy zájmu a péče o archeologické dědictví pro společnost
2. Právní rámec managementu archeologického dědictví v ČR. Právní předpisy a jejich části, které významně ovlivňují péči o archeologické dědictví
3. Preventivní péče o archeologické dědictví. Význam, účel, nástroje a cílové skupiny
4. Záchranný archeologický výzkum. Význam termínu, vývoj pojetí záchranného výzkumu od jeho vzniku do současnosti. Druhy, základní součásti, příprava, realizace a výstupy záchranného výzkumu
5. Muzejní legislativa, muzeum jako instituce
6. Muzejní sbírky, jejich tvorba, selekce
7. Evidence sbírkových předmětů, muzejní konzervace
8. Muzeum jako výzkumné a vědecké pracoviště
9. Prezentace muzejních sbírek, muzeum jako součást systému vzdělávání
10. Národní památkový ústav jako instituce a její úloha v systému památkové péče
11. Institucionální a procesní zajištění památkové péče
12. Podstata a principy památkové péče, legislativa
13. Památková ochrana a její stupně, skladba památkového fondu
14. Archeologie a další průzkumy v památkové péči
15. Kastellologie v kontextu archeologie středověku, osobnosti, vývoj, cíle, metody, výzkum hradů v evropském prostředí
16. Vývoj hradů a dalších opevněných objektů ve 13. století, jejich podoba a stavebníci, archeologicky zkoumané lokality
17. Hradní architektura v předhusitském a husitském období, hlavní směry vývoje, archeologicky zkoumané lokality
18. Vývoj hradních lokalit a fortifikací v pozdním středověku a novověku, hlavní směry vývoje, archeologicky zkoumané lokality
19. Hmotná kultura a význam hradů a dalších vrchnostenských sídel ve středověku a novověku
20. Archeologický výzkum v západních a jižních Čechách; osobnosti, cíle interpretace
21. Západní a jižní Čechy v pravěku, kulturní specifika oblasti, kontakty s oblastí dnešního Bavorska a Rakouska,
22. Středověké sídelní struktury na česko-bavorském a česko-rakouském pomezí a jejich vývoj z pohledu archeologie

23. Konflikty na česko-bavorském pomezí; jejich historické souvislosti a odraz v archeologických pramenech
24. Západní a jižní Čechy v novověku a době moderní; sídelní kontinuita a diskontinuita, industrializace
25. Mezikulturní kontakty na česko-bavorském a česko-rakouském pomezí a jejich odkaz v archeologických pramenech
26. Stavební dějiny a jejich význam pro současnost
27. Metody studia staveb
28. Základní zlomy vývoje pravěkých staveb a jejich projev
29. Typy sídel a jejich staveb v karolinské a otonské renesanci (včetně příkladů v ČR)
30. Románské stavby městských a hradních sídel (včetně příkladů v ČR)
31. Typy městského gotického domu a jejich vztah k vesnickým stavbám
32. Hradní stavby a problémy jejich studia